

I. FERENC JÓZSEF

nemzetek gyászának fájdalmas hangulatában könnyekkel fordul a nagy uralkodó eltűnő alakja felé a magyar művészet is. A lezáródó történelmi korszak hosszú békéjében az ő atyai jósága a művészet s a művészek szeretetére szoktatta a magyart. Mintha ősi Házának finom amatőr-hajlandósága, a spanyol Habsburgok előkelő műbarátsága hajtott volna ki benne újra, vagy talán a politikai és családi élet tépő gondolatai elől menekült a színek muzsikájához, a szép tárgyak és nemes bútorok csendjéhez. A derű, a jó egészség, az optimizmus, mely egyéniségén, arcán végigömlött, megmutatkozott ízlésén is: volt benne valami abból a jovialis bécsi lélekből, amely Ferenc császár korának hagyományait akarja tovább ápolni. Ez a kettő, a jezsuita barok előkelősége és a késői empire polgáris kedélyessége bele van oltva abba a művészi környezetbe, mely a Burg kapuin belül és kívül az ő parancsára teremtődött. Akiknek alkalmuk volt közéről megismerkedni ízlésével, tudják, hogy ebben is a mérséklet, a szenvedélyek felett álló történelmi tekintet vezette. Művészi ítéleteiben sem akart autokrata lenni, itt is meg akart barátkozni mindazzal, ami új, amit a fejlődés egészséges voltáért igazol. A kötelességtudó fejedelem mintaképe volt ebben is: a magyar művészetnek az állam után ő volt a legnagyobb, legigazabb, legmegbízhatóbb pártfogója. Nekiünk iparművészeknek pedig ennél is több volt: az első, aki az iparművészet egyenranguságát szóval és tettel elismerte, a képzőművészet mellé állította. Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat legelső alapító tagja elvesztését fájlatja benne, akinek kegyessége évről évre nagyobb összeget fordított iparművészeti tárgyak vásárlására. Az ő bőkezűsége tette lehetővé, hogy a budai királyi várpalota építésének nagy munkájából a magyar iparművészek is kivehették részüket, ekkor legjobb mestereink méltó módon mutathatták be művészi iparunk reprezentáló képességeit. Még látjuk délceg alakját, melyet ezredéves állami létünk örömei ragyogtak be, mikor a millennáris évben az Iparművészeti Múzeum palotájának avatásán megjelent, még látjuk tekintetének felcsillanó büszkeségét, mikor négy évvel utóbb újra eljött ide megnézni a párisi világkiállításra szánt huszártermet és azt a nagy festményt, mely a magyar huszár diadalmas bátorságát hirdeti. A művészek, az iparművészek megint megérezhették, mint annyiszor, amikor a műterem csendjében, vagy a modellt ülés fáradsága után nyájas szelidséggel fordult feléjük, hogy az ő jóságos kék szemében mennyi megértés lakozik. Láthatatlan keze szelid érintését még egyszer és utoljára akkor érezhettük, mikor a világháború véres zápora ránk szakadt: kegyesen gondolt a magyar művészekre s ugyanakkora öszszeggel a magyar iparművészek segélyre szorult részének támogatására. Politikai kormányzatában erős volt ez a kéz, érzések kifejezésére bársonyos. Akinek megadatott a grácia, hogy mintázhassa, megérezte előkelőségét, aki a történelem fényébe állítja egyéniségét, annak ez a kéz: az atyai bölcsesség szimboluma. Most imára kulcsolva borul a mellére, olvasót és gyöngyvirágot szorítva az örökkévalóság felé vivő útra. A hit, a szenvedések és a gyöngédség örök fényébe borítjuk mi is emlékezetét.